

EYE IN THE SKY

Stel je voor: je bent kolonel in oorlogstijd en hebt een missie.
Mag je zomaar een raket afvuren en iemand doden?

Eye in the Sky

Gavin Hood • 2015 • 102 min. • Fictie

Kolonel Powell leidt een geheime dronemissie om een groep terroristen te arresteren. De groep houdt zich schuil in Kenia. Door met de drone een kijkje te nemen in het huis van de terroristen krijgt het Amerikaanse leger steeds nieuwe informatie over de situatie. Deze nieuwe informatie beïnvloedt de keuze om wel of geen raket af te vuren op het huis van de groepering.

Tijdens een oorlog gelden regels. Deze regels zijn beschreven in het humanitair oorlogsrecht. Houdt Kolonel Powell zich netjes aan de regels?

Leerdoelen

Na deze les kan je:

- reflecteren op je eigen vrijheid en heb je inzicht in hoeveel vrijheid andere mensen hebben;
- voorbeelden geven van het humanitair oorlogsrecht;
- uitleggen hoe militaire beslissingen worden gemaakt.

Voor de film

Vraag 1. Het humanitair oorlogsrecht

Oorlog voeren gebeurt al eeuwen. Eeuwen geleden kwamen mensen al samen om geweld te gebruiken tegen andere groepen om bijvoorbeeld politieke macht te verkrijgen of voor hun identiteit en vrijheden te strijden. Zolang al proberen mensen wereldwijd ook om de wreedheden van oorlog te beperken. In 1864 is Henry Dunant, een rijke Zwitserse bankier en oprichter van het Rode Kruis, ooggetuige van een gruwelijke veldslag. Hij besluit dat er internationale regels over oorlogsvoering moeten worden vastgesteld om mensen in oorlog te beschermen.

- A.** Stel je voor: jij bent Henry Dunant. Welke regels voor oorlogsvoering zou jij verzinnen om mensen te beschermen? Bedenk er minimaal drie en leg uit waarom je deze regels hebt gekozen.

De regels over oorlogsvoering zijn verzameld in de Verdragen van Genève, **het humanitair oorlogsrecht**. Een belangrijke afspraak binnen het humanitair oorlogsrecht is: mensen die niet (langer) deelnemen aan de strijd moeten worden beschermd. Dit zijn bijvoorbeeld burgers, gewonde en zieke soldaten, krijgsgevangenen en medische hulpverleners. Ook stelt het humanitair oorlogsrecht dat onnodig leed voorkomen moet worden. Daarom mogen bijvoorbeeld landmijnen en gifgassen niet worden gebruikt.

- B.** Bekijk de zeven hoofdregels van het humanitair oorlogsrecht op de achterkant van deze pagina. Komen de regels overeen met de regels die jij had bedacht? Leg uit bij welke regels uit het humanitair oorlogsrecht jouw regels passen.
- C.** Welke hoofdregel uit het humanitair oorlogsrecht had je zelf nog niet bedacht, maar vind je wel een goede regel? Leg uit waarom je deze regel goed vindt.

De zeven hoofdregels van het humanitair oorlogsrecht

1. Strijdende partijen moeten onderscheid maken tussen strijders en burgers.
2. Alleen militaire doelen mogen worden aangevallen. Burgers, en door hun gebruikte gebouwen, moeten worden gespaard.
3. Bij een aanval moet nevenschade voor burgers zoveel mogelijk beperkt worden.
4. Strijders die gewond zijn geraakt of zich overgeven mogen niet worden aangevallen. Gewonde strijders moeten worden verzorgd.
5. Niet alle wapens en methoden zijn toegestaan. Gebruik van wapens die ernstig lijden en onnodig leed veroorzaken is niet toegestaan.
6. Medisch personeel en hulpverleners moeten worden beschermd. Het Rode Kruis embleem betekent 'niet schieten'.
7. Alle gevangenen moeten menswaardig worden behandeld. Zij hebben recht op contact met familie. Martelen is verboden.

Vraag 1 (vervolg). Het humanitair oorlogsrecht.

Alle landen in de wereld (196) hebben het humanitair oorlogsrecht ondertekend. Deze landen geven daarmee aan dat zij zich aan deze regels zullen houden. Toch worden de regels vaak geschonden.

- D. Welke situaties uit het nieuws ken je, waarbij regels uit het humanitair oorlogsrecht worden geschonden? Beschrijf de situatie en geef aan welke regel er wordt geschonden.

Vraag 2. Humanitair?

Humanitair komt van het woord 'humaan'. Je kunt ook denken aan de betekenis van het Engelse woord 'human'.

- A. Wat betekent 'humanitair' denk je?
B. Het humanitair oorlogsrecht beschrijft de regels voor het voeren van oorlog. Waarom denk je dat het woord 'humanitair' is gebruikt voor de regels over oorlogsvoering?

Vraag 3. Nederland en het humanitair oorlogsrecht

In Nederland leven we momenteel niet in oorlog. Toch is kennis van het humanitair oorlogsrecht ook van belang in Nederland. Bijvoorbeeld wanneer politici beslissingen moeten maken over de aankoop van wapens en het uitzenden van militairen op (vredes)missies.

Wie is er in Nederland verantwoordelijk voor de beslissingen die het Nederlandse leger maakt?

Vraag 4. Militaire beslissingen en het trolleyprobleem

Het humanitair oorlogsrecht zorgt ervoor dat militaire beslissingen beter genomen kunnen worden en dat er meer rekening kan worden gehouden met het beschermen van mensen. De meeste beslissingen zijn niet eenvoudig. Dat zie je straks ook in de film *Eye in the Sky*. Kolonel Powell moet in deze film een moeilijke militaire keuze maken. De keuze die kolonel Powell moet maken, lijkt op een bekend dilemma: **het trolleyprobleem**. Bij het trolleyprobleem moet je een keuze maken waar eigenlijk geen goede oplossing voor is. Het is daarom lastig te bepalen wat de juiste manier is om te handelen.

- A. Bekijk op de volgende pagina het trolleyprobleem (nummer 1). Welke keuze zou jij maken: de hendel overhalen of niet? Leg uit waarom.
B. Op het trolleyprobleem bestaan veel variaties. Bekijk op de volgende pagina een variatie van het trolleyprobleem (nummer 2). Zou jij de grote man van de brug duwen of niet? Leg uit waarom.

Trolleyprobleem 1:

Een trein rijdt op een spoor van vijf personen af. Als de trein doorrijdt, dan zullen deze vijf personen overlijden. Je kan de trein naar een ander spoor sturen en de vijf personen redden door een hendel over te halen en de trein van spoor te laten wisselen. Op dit spoor staat één persoon. Als je besluit de trein het andere spoor op te laten rijden, dan zal deze ene persoon overlijden.

Trolleyprobleem 2:

De trein rijdt weer af op een spoor waar vijf personen staan. Nu is er geen hendel om de trein naar een ander spoor te laten rijden, maar sta je op een brug met een grote man. Als je de grote man van de brug duwt, dan zal de grote man de trein stoppen. De grote man zal hierdoor overlijden. De vijf mensen zullen blijven leven.

Na de film

Vraag 5. De missie en militaire beslissingen

- A.** Wat wil het Amerikaanse leger bereiken in de film; wat is hun missie?
- B.** In de film zie je dat het erg lang duurt om een beslissing te maken om de raket wel of niet af te vuren. Waarom duurt het zo lang voordat de beslissing gemaakt kan worden?.
- C.** Over de missie bestaat veel discussie tussen de kolonel, de militairen, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en juristen. Wat zijn redenen om de missie wel uit te voeren? Wat zijn redenen om de missie niet uit te voeren?

Vraag 6. Eye in the Sky en het humanitair oorlogsrecht

Bekijk de regels van het humanitair oorlogsrecht nog een keer. Met welke regels moet het Amerikaanse leger in de film rekening houden? Beschrijf in welke scènes van de film je dit hebt gezien.

Vraag 7. Militaire noodzaak

Het aanvallen van militaire doelen, zoals de terroristen in het huis in Kenia, mag niet zomaar. In *Eye in the Sky* heb je gezien dat hier een lang proces van beslissingen aan voorafgaat. Een belangrijk punt in zo'n beslissing is **de militaire noodzaak**. Er wordt dan overwogen of de aanval absoluut nodig is om het militaire doel te behalen.

- A.** Vind jij dat er bij de aanval op de terroristische organisatie in het huis in Kenia sprake is van militaire noodzaak voor Groot Brittannië en Amerika? Beschrijf in je antwoord waarom je vindt dat de aanval wel of niet absoluut nodig is.
- B.** Denk je dat het Amerikaanse leger de terroristische groepering ook op een andere manier had kunnen uitschakelen? Beschrijf hoe je denkt dat ze dit ook op een humane manier hadden kunnen doen.

Vraag 8. Nevenschade

Tijdens het bespreken van de militaire noodzaak voor het inzetten van een aanval wordt ook rekening gehouden met het maken van **nevenschade**. Nevenschade is onbedoelde voorziene schade. Het is schade die wordt toegebracht tijdens een aanval die eigenlijk op iets of iemand anders is gericht. Dit kan schade zijn aan burger objecten uit het land waar oorlog wordt gevoerd of aan de eigen soldaten van het leger dat de schade maakt.

A. In de film wordt ook nevenschade gemaakt bij de aanval op de terroristische groepering.

Wat (of eigenlijk wie) is de nevenschade van deze aanval?

In de film is het Amerikaanse leger bereid om deze nevenschade te maken. De aanval op de terroristische organisatie levert namelijk een voordeel op. Door de terroristische organisatie uit te schakelen, wordt een aanslag op een winkelcentrum voorkomen.

B. Welk voordeel levert het op om de aanslag in het winkelcentrum te stoppen?

Het humanitair oorlogsrecht zegt dat als er bij een aanval nevenschade wordt gemaakt, de nevenschade moet opwegen tegen **het militaire voordeel**. Je hebt zojuist beschreven welk voordeel het oplevert als het Amerikaanse leger de aanval op de terroristen uitvoert. Je hebt ook beschreven welke nevenschade er bij de aanval wordt gemaakt.

C. Vind je het voordeel van de aanval groot genoeg om de nevenschade te mogen maken? Leg uit waarom je dit vindt.

Om nevenschade te voorkomen, staat er in het humanitair oorlogsrecht dat je geen wapens mag gebruiken die geen onderscheid maken tussen strijders en burgers.

D. In de film gaat de beslissing over het afvuren van een Amerikaanse luchtraket (Hellfire), die door een drone wordt aangestuurd. De raket wordt afgevuurd vanuit een helikopter in Kenia. Denk je dat dit wapen goed onderscheid kan maken tussen strijders en burgers? Bespreek ook in je antwoord of je vindt dat het wapen gebruikt mag worden.

Vraag 9. Humanitair oorlogsrecht: altijd in ontwikkeling

In 1864 waren nog niet alle regels over oorlogsvoering opgesteld. Na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) en na de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) werden veel nieuwe regels aan het humanitair oorlogsrecht toegevoegd. Er werd toen namelijk gebruik gemaakt van nieuwe soorten wapens, zoals gifgassen, en van nieuwe methodes om oorlog te voeren, zoals luchtbombardementen. In *Eye in the Sky* zie je ook een nieuwe manier van oorlog voeren: de drone-oorlog. Welke regel vind je dat er in de toekomst aan het humanitair oorlogsrecht toegevoegd moet worden om rekening te houden met drone-oorlogen?

Vraag 10. *Eye in the Sky* en het trolleyprobleem.

Vooraf aan de film heb je het trolleyprobleem proberen op te lossen. De keuze die de kolonel in de film moet maken, lijkt op de keuze die je bij het trolleyprobleem moet maken. Leg uit hoe deze twee problemen op elkaar lijken.

Deze lesbrief is gemaakt door Movies that Matter i.s.m. het Rode Kruis voor het programma '75 jaar vrijheid'.

Het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) verleent hulp in conflictgebieden. Het ICRC is van oudsher de hoeder van het humanitair oorlogsrecht en de grondlegger van de Conventies van Genève. Het ICRC is hierdoor dé neutrale tussenpersoon in gewapende conflicten.